

Masarykova univerzita v Brně právnícká fakulta

Základy práva mezinárodního obchodu

Státní podpora exportu

závěrečná práce

Zpracoval: Roman Poláš
(učo 108 552)
Vyučující: Mgr. Jiří Valdhans

Studijní obor: Právo a podnikání
Seminární skupina: č. 2 BP404Zk
Datum odevzdání: 15.5.2005

1. Úvod

Význam zahraničního obchodu spočívá nejen v tom, jak ovlivňuje výkonnost národního hospodářství, ale také v tom jak působí na platební vztahy země k zahraničí, což se promítá do vývoje platební bilance. Česká republika se řadí k zemím s vysokým podílem vývozu i dovozu zboží na HDP¹⁾ (v roce 2001 v běžných cenách podíl vývozu dosáhl 58,9 % v roce 2004 61,8 %). Státní podpora exportu představuje činnost státu, který prostřednictvím státem řízených,²⁾ vlastněných,³⁾ podporovaných,⁴⁾ a kontrolovaných,⁵⁾ organizací poskytuje financování, pojišťování a další služby tuzemským exportérům, a to za výhodných podmínek.

Financováním úvěrů je pověřena Česká exportní banka, a.s. (*dále jen "ČEB"*), pojištění vývozních úvěrových rizik zabezpečuje Exportní a garanční pojišťovací společnost, a.s. (*dále jen "EGAP"*).

ČEB vlastní ze 71,4%⁶⁾ stát a zbývající akcie vlastní EGAP. Jediným vlastníkem „EGAP „ je stát.

Reálnou účinnost státní podpory exportu legislativně Vláda České republiky zajistila svým usnesením č. 188 ze dne 24. února 2003 , kterým schválila návrh koncepce proexportní politiky pro období let 2003 až 2006 a následně usnesením č. 1263 ze dne 17. prosince 2003 schválila Koncepci dalšího rozvoje státní podpory vývozu formou úvěrového pojištění a financování vývozu se státní podporou na období let 2003 až 2006.

2. Legislativa

ČR legislativně upravuje státní podporu exportu :

1. Zákonem č. 58/1995 Sb. o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb. o Nejvyšším kontrolním úřadu ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 60/1998 Sb., zákona č. 188/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů (*dále jen "zákon č. 58/1995 Sb."*),
2. Vyhláškou Ministerstva financí č. 278/1998 Sb. k provedení zákona č. 58/1995 Sb.,

a ve věci kontrolní:

3. Zákonem č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu

3. Organizace zajišťující státní podporu exportu

3.1 Česká exportní banka

Jako bankovní instituce ČED, a.s. plně podléhá platným bankovním předpisům, zejména zákonu č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a navazujících opatření České národní banky ve všech oblastech, ale též zákonu č. 59/2000 Sb. o veřejné podpoře ve znění pozdějších předpisů.

Její speciální činnost, podpořené financování, se řídí zákonem č. 58/1995 Sb. Financování vývozu se státní podporou přitom ČEB poskytuje v souladu s principy vyplývajícími z členství České republiky ve Světové obchodní organizaci (WTO) a s mezinárodními pravidly, jež jsou zakotvena v "Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits" (tzv. Konsensus OECD ⁷⁾), jimiž je Česká republika vázána.

Vzhledem k tomu, že pravidla Konsensu OECD převzala jako závaznou normu i Evropská unie, tvoří jejich striktní dodržování spolu s přizpůsobováním české legislativy směrnicím OECD, např. v oblasti boje proti korupci nebo při posuzování vlivu vývozních projektů uskutečňovaných s pomocí státem podporovaného financování na životní prostředí v zemi dovozce, významnou součást procesu přípravy České republiky na vstup do Evropské unie. Financování vývozu se státní podporou ČEB poskytuje v případech, kdy je takové financování v souladu s mezinárodními ujednáními a ustanoveními Konsensu OECD a jeho pojistitelná rizika pojištěna u EGAP příslušným produktem pojištění se státní podporou, jak to vyžaduje zákon č. 58/1995 Sb.

3.2 Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s.

EGAP je od svého vzniku v červnu 1992 akciovou společností - úvěrovou pojišťovnou vykonávající pojišťovací činnost podle zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví na základě povolení Ministerstva financí ČR. Pojišťovací činnost se státní podporu provádí EGAP na základě zákona č. 55/1985 Sb. Jeho jediným vlastníkem je Česká republika, který vykonává svá akcionářská práva prostřednictvím ministerstev - Ministerstva financí ČR, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, Ministerstva zahraničních věcí ČR a Ministerstva zemědělství ČR, které jsou vládními organizacemi pro podporu exportu.

Rozhodující činností společnosti je pojišťování vývozních úvěrů proti vývozním úvěrovým rizikům, tj. teritoriálním rizikům a kombinaci teritoriálních a tržně nezajistitelných komerčních rizik.

(Další činnosti EGAP je pojišťování proti krátkodobým komerčním rizikům nezaplacení v důsledku platební neschopnosti nebo platební nevůle domácího nebo zahraničního kupujícího.. Tato činnost je vyloučena z jakékoliv podpory státu).

Pozn.

Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a.s. (EGAP) založila dne 31.ledna 2005 podpisem zakládacích listin dceřinou společností Komerční úvěrová pojišťovna EGAP, a.s.

O založení společnosti rozhodla valná hromada EGAP, již se zúčastnili zástupci všech ministerstev, která vykonávají akcionářská práva státu v EGAP: Ministerstvo financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo zemědělství. EGAP je jediným akcionářem nově založené dceřiné společnosti.

EGAP vyčleňuje komerční pojištění do dceřiné společnosti, která vznikne na základě povolení k pojišťovací a zajišťovací činnosti a činnostem souvisejícím (podle zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů).

Státní podpora

Státní podporou se rozumí především podpora pojištění vývozních úvěrových rizik a financování vývozu. Tato podpora je finančně zajištěna fondy pro pojišťování vývozních úvěrových rizik, které jsou tvořeny přiděly z rozdělení zisku exportní pojišťovny a dotacemi ze státního rozpočtu určenými na tvorbu těchto fondů.

4. Podmínky podpory exportu

Pro získání podporovaného financování exportu je nutné, aby žadatel splnil všechny zákonné podmínky a dále i vnitřní podmínky ČEB⁸⁾:

Zákonné podmínky:

- splnění všech podmínek daných zákonem č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou,

- vývozce - tj. fyzická osoba s trvalým pobytem nebo právnická osoba se sídlem na území České republiky, která je podnikatelem podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, uskutečňující vývoz
- pojištění pojistitelných vývozních úvěrových rizik je poskytováno Exportní garanční a pojišťovací společností, a.s., pokud není Ministerstvem financí v dohodě s Ministerstvem průmyslu a obchodu udělen souhlas s jiným zabezpečením rizik ,
- u vývozních úvěrů poskytovaných podle Ujednání o pravidlech pro státem podporované vývozní úvěry (Konsensus OECD) posouzení vlivu vývozu na životní prostředí v místě jeho komerčního určení,

Vnitřní kritéria ČEB, které musí žadatel splnit nebo doložit:

- vyrovnané závazky vůči státu - společnost nemá nevyrovnané závazky vůči finančnímu úřadu, OSSZ, Fondu národního majetku, Pozemkovému fondu a zdravotním pojišťovnám nebo má sjednán splátkový kalendář. Musí v plné výši a v termínu splácet mzdy svým zaměstnancům.
- společnost nemá úvěry po lhůtě splatnosti vůči komerčním bankám, u nichž nebylo dosaženo dohody o restrukturalizaci s těmito bankami
- společnost je schopna zdokumentovat průhledné vlastnické vztahy
- podobné hospodářské výsledky dceřiných společností
- přijatelná celková zadluženost, společnost musí proházet uspokojivou kapitálovou strukturu při interpretaci: cizí zdroje/aktiva menší než 90% (R 079/R 001) s tím, že lze zohlednit při propočtu tohoto ukazatele závazky do lhůty splatnosti
- 60% podíl hodnoty vytvořené v ČR
- dostatečná historie firmy - společnost musí vyvíjet aktivní činnost alespoň během jednoho uceleného účetního období (kalendářní rok) a doložit tuto její historii požadovanými účetními výkazy
- vyloučeno personální nebo majetkové propojení vývozce-dovozce

Podpořeným financováním rozumíme:

- 1) krátkodobé a dlouhodobé financování a poskytování vývozních úvěrů,
 - poskytování úvěrů na financování výroby pro vývoz,
 - poskytování úvěrů na investice a na projektové financování

a krátkodobé a dlouhodobé poskytování finančních služeb souvisejících s vývozem za podmínek stanovených zákonem č. 58/1995 Sb.

2) úhradou úrokových rozdílů, čímž se rozumí:

poskytování dotace na krytí části úrokových rozdílů vzniklých vývozcům z nižších úrokových výnosů jimi poskytovaných dodavatelských úvěrů se splatností delší než dva roky ve srovnání s úrokovými náklady vývozců, spojenými s financováním těchto úvěrů.

Pojištěním vývozních úvěrových rizik se rozumí:

- pojištění krátkodobých vývozních úvěrů proti nezaplacení v důsledku teritoriálních nebo kombinovaných teritoriálních a tržně nezajistitelných komerčních rizik,

b) pojištění dlouhodobých vývozních úvěrů proti nezaplacení v důsledku teritoriálních nebo kombinovaných teritoriálních a tržně nezajistitelných komerčních rizik, nebo nezaplacení v důsledku tržně nezajistitelných komerčních rizik,

c) pojištění investic českých právnických osob v zahraničí proti teritoriálním rizikům, především proti riziku zamezení převodu výnosu z investice, vyvlastnění, nebo politicky motivovaného násilného poškození,

d) pojištění proti ztrátám vývozců spojeným s přípravou a realizací obchodních činností,

e) pojištění úvěrů poskytnutých výrobcí nebo vývozci na financování výroby určené pro vývoz proti riziku nesplacení úvěru v důsledku neschopnosti výrobce nebo vývozce splnit podmínky smlouvy o vývozu,

f) pojištění bankovních záruk nebo jiných služeb poskytnutých bankou vývozce zahraniční osobě za vývozce proti riziku nesplnění smluvních závazků vývozce ze smlouvy o vývozu,

g) pojištění rizik kurzové ztráty české koruny vůči cizím měnám vzniklé v případě pojistného plnění v důsledku rozdílu kurzu platného při sjednání pojistné smlouvy a kurzu platného při výplatě pojistného plnění,

h) zajišťovací činnost vůči zahraničním úvěrovým pojišťovnám za zákonem daných podmínek

5. Podmínky pojištění

Podmínky pro pojištění úvěrových rizik jsou různé, pro zajímavost uvádím některé z nich.

5.1 Různé skupiny pojištění vývozních úvěrových rizik mají odlišné podmínky pro zavření pojištění, ve všech případech pak platí že součástí smlouvy jsou „Všeobecné pojistné podmínky“ ve kterých je vždy m.j. stanoveno :

a) Nedohodnou-li se smluvní strany v pojistné smlouvě jinak, budou případné spory vzniklé mezi nimi z právních vztahů založených touto pojistnou smlouvou nebo v souvislosti s ní (včetně otázek platnosti nebo neplatnosti pojistné smlouvy), jež se nepodaří v přiměřené době vyřešit smírnou cestou, s vyloučením pravomoci obecných soudů rozhodovány s konečnou platností v rozhodčím řízení u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR v Praze podle jeho Řádu třemi rozhodci ustanovenými podle tohoto Řádu. Strany se zavazují splnit všechny povinnosti uložené jim v rozhodčím nálezu ve lhůtách v něm uvedených.

b) Pojištění podle těchto pojistných podmínek se řídí právním řádem České republiky.

5.2 Stanovení výše pojistného:

Pro stanovení výše pojistného je u některých druhů pojištění, např.:

- pojištění krátkodobých vývozních úvěrů proti teritoriálním rizikům,
- pojištění vývozního odběratelského úvěru,
- pojištění exportních bankovních záruk,

je rozhodující zařazení exportní země podle míry rizika do rizikových kategorií. Toto rozdělení zemí podle míry exportního úvěrového rizika je závazné pro členy Konsensu OECD.

Klasifikace zemí podle míry teritoriálního rizika se provádí periodicky na základě výsledků ekonometrického modelu zpracovávajícího nejaktuálnější údaje MMF a Světové banky o finanční a ekonomické situaci klasifikované země a údaje o platební zkušenosti vývozních úvěrových pojišťoven zemí účastníků Konsensu OECD.

Vedle indikátorů rizikivosti vyhodnocených modelem se zvažuje i nekvantifikovatelný faktor politického rizika a další faktory a zkušenosti nezahrnuté do vstupních dat modelu.

Země jsou klasifikovány, tj. zařazovány, do 7 **rizikových kategorií**, kde 7. kategorii představují země s nejvyšší úrovní teritoriálního rizika a 1. kategorii země s minimální úrovní rizika. Klasifikace každé země probíhá zpravidla jednou ročně, nedojde-li k mimořádnému vývoji. Zvláštní kategorií je kategorie „0“.

5.3 Boj proti podplácení v mezinárodním právu

Na základě Doporučení OECD ze dne 23. května 1997 o boji proti podplácení při mezinárodních podnikatelských transakcích byla dne 17. prosince 1997 přijata Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 21. března 2000.

Účelem této Úmluvy je vytvořit zákonné předpoklady pro uplatnění trestního postihu osob, které ve stanovených případech působí na zahraničního veřejného činitele, aby jednal nebo se zdržel jednání v souvislosti s výkonem veřejných povinností, za účelem získání nebo udržení podnikatelské aktivity nebo jiné výhody v podnikání v zahraničí. Vzhledem k tomu, že není možno poskytovat státní podporu vývozům, které byly uskutečněny prostřednictvím trestného činu, je zaváděn tento aspekt do pravidel pojištění se státní podporou následujících typů pojištění:

- pojištění krátkodobého vývozního dodavatelského úvěru proti riziku nezaplacení
- pojištění střednědobého a dlouhodobého vývozního dodavatelského úvěru proti riziku nezaplacení
- pojištění vývozního odběratelského úvěru proti riziku nezaplacení
- pojištění bankovní záruky za řádné provedení kontraktu

6. Závěr

Státní podpora exportu je sice pro žadatele administrativně náročná, není nároková, ale je jednoznačně naplněn smysl takovéto činnosti státu, a to zajistit pro exportéry výhodnější podmínky financování exportu vč. pojištění, než by si byli schopni zajistit komerčním pojištěním.

7. Literatura

www.mpo.cz

www.egap.cz

www.ceb.cz

8. Odkazy

- 1) Koncepce proexportní politiky pro období let 2003 – 2006
- 2) § 6 odst. 1 Zákona č. 58/1995 Sb. o pojišťování a financování vývozu se státní podporou
- 3) § 6 odst. 1 Zákona č. 58/1995 Sb. o pojišťování a financování vývozu se státní podporou
- 4) § 3 odst. 1 písm. b) Vyhlášky č. 278/1998 Sb. k provedení zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou
- 5) §3) odst. 5 Zákona č. 166/1998 Sb. o nejvyšším kontrolním úřadu
- 6) Výroční zpráva ČEB ze dne 29.4.2005
- 7) *Ujednání pro oficiálně podporované vývozní úvěry (Součástí opatření ke zdokonalení činnosti společnosti OECD bylo v roce 1999 i zavedení nových mezinárodních , která se týkala především stanovení minimálních pojistných sazeb pro jednotlivé rizikové kategorie zemí a dlužníků, v závislosti na délce úvěru*
- 8) <http://www.ceb.cz/kriteria.php> 15.5.2005 15:57